

Ks. Stanisław Hałas SCJ

Ks. Henryk Skoczylas CSMA

30. SYMPOZJUM BIBLISTÓW POLSKICH W ŁOMŻY (1992)

Tegoroczne XXX Sympozjum Biblistów Polskich miało miejsce w nowo rozbudowanym i powiększonym gmachu Wyższego Seminarium Duchownego w Łomży w dniach 16 i 17 września 1992 r. Wzięło w nim udział ok. 60 wykładowców Pisma św. ze wszystkich akademickich ośrodków teologicznych i większości seminariów duchownych z całej Polski.

Sympozjum miało charakter monotematyczny i dotyczyło LITERATURY MIĘDZYTESTAMENTALNEJ. Rozpoczęło się Mszą św. koncelebrowaną w kaplicy seminaryjnej pod przewodnictwem Biskupa Ordynariusza. W homilii skierowanej do uczestników Sympozjum nazwał on Pismo św. *świętynią myśli Bożej*. Bibliści są szczególnie odpowiedzialni za podtrzymywanie i ożywanie świadomości, że słowo Boże zawarte w Piśmie św. jest fundamentem naszej wiary i powinno mieć konkretny wpływ na życie świata. Do wszystkich uczestników Sympozjum skierował życzenie owocnych obrad.

Obradami Sympozjum kierował ks. prof. dr hab. Lech STACHOWIAK — Przewodniczący Sekcji Biblistów Polskich. W czasie sesji wygłoszono trzy referaty i pięć komunikatów.

Pierwszy referat wygłosił ks. prof. dr hab. Ryszard RUBINKIEWICZ (KUL) nt. *Midraszu jako zjawiska egzegetycznego*. Autor ukazał historię i znaczenie słowa *midrasz* i jego rozwój począwszy od Biblii Hebrajskiej aż do Nowego Testamentu i literatury międzytestamentalnej. Podał szereg przykładów ze Starego Testamentu, z literatury qumrańskiej oraz Nowego Testamentu, gdzie ma się do czynienia ze zjawiskiem midraszu. Referent przy pomocy wymienionych przykładów usiłował wykazać istnienie różnorakich znaczeń tego terminu.

W przeszłości usiłowano odpowiedzieć sobie na pytanie: co to jest midrasz? Chociaż żadna z odpowiedzi nie jest wyczerpująca, jednak wielorakie próby zdefiniowania tego terminu przybliżyły jego znaczenie.

Drugi referat dotyczył tematyki *Peszerów qumrańskich i midraszy starożytnego judaizmu*. Wygłosił go ks. prof. dr hab. Stanisław MĘDALA CM (ATK). Po dokonaniu przeglądu i ogólnej charakterystyki peszerów qumrańskich i midraszów rabinicznych, zajął się omówieniem ich gatunków i form literackich. W końcu przedłożył założenia hermeneutyczne i metody egzegetyczne stosowane w Qumran i w midraszach rabinicznych. Przy założeniach hermeneutycznych zaznaczył, że członkowie gminy qumrańskiej wierzyli, iż są stróżami czystości i autentyczności prawdy oraz właściwego wyjaśniania Pisma św.

Na ostatniej sesji przedpołudniowej 17 września ks. dr Waldemar CHROSTOWSKI (ATK) wygłosił referat pt. *Literatura targumiczna a Septuaginta*. Septuaginta oraz targumy, czyli aramejskie przekłady Starego Testamentu, są najstarszymi przekładami tekstu biblijnego. Przy wnikliw-

szym badaniu Septuaginty okazuje się, że nie jest ona tylko dosłownym i biernym tłumaczeniem tekstu hebrajskiego, ale posiada swój wyraźny profil. Jej autorzy dokonali swoistego rodzaju *aggiornamento* tekstu hebrajskiego do aktualnych sytuacji i problemów. Podobnie jak targumy jest ona również interpretacją Starego Testamentu i w tym znaczeniu może być nazwana najstarszym midraszem. Septuaginta jawi się nam jako dzieło jednorodne, ukazujące jednolitą wizję teologiczną.

Autor referatu podkreślił dobitnie, że Septuaginta była na początku akceptowana przez wszystkich Żydów, również i tych palestyńskich. Znalezione rękopisy z Qumran świadczą, że z Septuaginty korzystano również w Palestynie. Nie wysuwano pod jej adresem żadnych zastrzeżeń. Zresztą wielu Żydów tamtych czasów znało tylko LXX. Nie było też wcale konfliktów między przyjmowaniem BH i LXX przed nastaniem chrześcijaństwa. Problem powstał dopiero na skutek polemiki żydowstwa z chrześcijaństwem pod koniec I wieku. Rabini odcięli się od Septuaginty właśnie jako Biblii chrześcijan, ale początkowo była ona również Biblią Żydów.

Septuaginta, jako ostatnia adaptacja Starego Testamentu przed Pięćdziesiątnicą, jawi nam się jako bezcenne świadectwo tego, jak pierwsi chrześcijanie, ale także i Żydzi w I wieku, rozumieli Stary Testament.

Septuaginta stała się Biblią pierwotnego chrześcijaństwa: Biblią autorów Nowego Testamentu oraz Biblią Ojców Kościoła. Zajmuje więc i powinna zajmować uprzywilejowane miejsce w studium Starego Testamentu.

Komunikaty dotyczyły najczęściej problematyki konkretnych, krótkich tekstów biblijnych i ich powiązań z literaturą międzytestamentalną.

Ks. doc. dr hab. Antoni TRONINA przedstawił komunikat pt. *Ps 110,4 w interpretacji międzytestamentalnej*. Autor wykazał, że w czasach międzytestamentalnych istniało pięć różnych interpretacji tego fragmentu psalmu według tradycji aleksandryjskiej, jerozolimskiej, samarytańskiej, qumrańskiej i ortodoksyjnej. Ta ostatnia nosi wyraźne ślady polemiki z chrystologią chrześcijańską. Usiłuje starannie zatrzeć nie tylko wzmiankę o inronizacji przyszłego Mesjasza (Ps 110,1), ale nawet samo imię *Melchizedek* tłumaczy w w. 4 następująco: *Ty jesteś wyznaczony na wielkiego w świecie przysztym z powodu sprawiedliwości; iż byłeś królem sprawiedliwym*.

Ks. dr A. OŁÓW mówił na temat *Znaczenia formuły q^r bsm jhw^h w ST i literaturze międzytestamentalnej*. Przeanalizował poszczególne elementy tej formuły i podał kilka przykładów jej zastosowania. We wszystkich użyciach mamy do czynienia z kultycznym znaczeniem tego zwrotu.

Ks. dr W. RAKOCY CM z Krakowa zaprezentował komunikat pt. *Elementy argumentacji midraszowej w Rz 9,6—23*. Autor próbował wykazać, że św. Paweł posługiwał się zasadami egzegetycznymi stosowanymi przez rabinów, gdyż w Rz 9,6—23 widoczne są elementy charakterystyczne dla midraszu.

Komunikat ks. doc. dra hab. Juliana WARZECHY SAC dotyczył *funkcji formuły wystania w Wj 3,1—4,17*.

Ks. doc. Stanisław PISAREK wygłosił komunikat pt. *Żydowska krytyka chrześcijańskich dzieł podręcznych*. Krytyka ta dotyczy głównie takich dzieł jako *Theologisches Wörterbuch zum Nueuen Testament* R. Kittela oraz niektórych innych podręczników teologii. Zarzuca się im konwencję apologetyczną i małą znajomość źródeł żydowskich. Jak stwierdził mówca, w krytyce tej daje się zauważyć dużo przesady, jakkolwiek niektóre jej postulaty są słuszne.

W ożywionych dyskusjach podkreślono rolę badań nad literaturą międzytestamentalną w lepszym rozumieniu Nowego Testamentu. Niekiedy stanowią one klucz do interpretacji wielu tekstów biblijnych (ks. W. Chrostowski). Zwrócono uwagę na fakt, że dotychczas w kregach biblistów polskich nie mówiono się jeszcze na temat literatury międzytestamentalnej w takim wymiarze (ks. J. Chmiel). Chrześcijaństwo pierwszych wieków miało

dość do literatury międzytestamentalnej. Dlatego midrasze i peszery stanowią nie tylko ważne ogniwa łączące Stary i Nowy Testament, ale przybliżają także ducha i mentalność czasów Nowego Testamentu (ks. prof. L. Stachowiak).

Symposium pozwoliło na uświadomienie sobie wielopostaciowości judaizmu międzytestamentalnego, zanim jeszcze został on poddany gruntownej reformie rabinów pod koniec I wieku. Jego wcześniejsze formy, które formowały i wyrażały mentalność żydostwa za czasów Chrystusa i Kościoła apostołskiego, były o wiele bardziej zróżnicowane i bogatsze. Wnikliwsze studium literatury międzytestamentalnej staje się więc potrzebą i wymogiem w badaniach biblijnych.

Kraków — Stadniki

KS. STANISŁAW HAŁAS SCJ
KS. HENRYK SKOCZYŁAS CSMA

BIBLIŚCI UCZESTNICZĄCY W SESJI

1. ks. Bednarz Michał, Pl. Katedralny 6, 33-100 Tarnów
2. ks. Bielecki Stanisław, ul. IX wieków 15a, 25-516 Kielce
3. ks. Bogacz Roman, ul. Witosa 9, 30-619 Kraków
4. ks. Brzegowy Tadeusz, ul. Kapitulna 2, 33-100 Tarnów
5. ks. Chmiel Jerzy, ul. Św. Marka 10, 31-012 Kraków
6. ks. Chrostowski Waldemar, ul. Gorlicka 5/7, 02-130 Warszawa
7. ks. Czajkowski Michał, ul. Grzybowska 16—22/912, 00-132 Warszawa
8. O. Czarmiak Władysław OFM, ul. Bernardyńska 2, 31-069 Kraków
9. O. Czyż Stanisław OMI, ul. Szkolna 12, 64-211 Obrą
10. ks. Dąbrowski Karol CSMA, ul. Ks. B. Markiewicza 25a, 38-430 Miejsce Piastowe
11. ks. Dyrda Jan, 66-001 Zawada
12. ks. Frankowski Janusz, ul. 3 Maja 40/42, 05-081 Łaski Warszawskie
13. ks. Hałas Stanisław SCJ, 32-422 Stadniki 81
14. ks. Hanelt Tadeusz, ul. Seminaryjna 2, 62-200 Gniezno
15. ks. Jachym Jan, ul. Św. Antoniego 4, 91-038 Łódź
16. ks. Jelonek Tomasz, ul. Kochanowskiego 3/2, 31-127 Kraków
17. S. Jezierska Józefa Ewa OSU, pl. Nankiera 16, 50-140 Wrocław
18. Kapera Zdzisław, ul. Borsucza 3/58, 30-048 Kraków
19. ks. Koncewicz Tadeusz, Bagno 31, 55-038 Osola
20. ks. Kowalczyk Andrzej, ul. Słowackiego 79, 80-257 Gdańsk — Wrzeszcz
21. ks. Kozyra Józef, ul. Powstańców 21, 40-039 Katowice
22. ks. Krawczyk Roman, Nowe Opole 173 B, 08-110 Siedlce (skr. poczt. 100)
23. ks. Krupka Jan, via del Corso 437, 00186 Roma
24. ks. Kudasiwicz Józef, ul. I. Radziszewskiego 7, 20-039 Lublin
25. ks. Łach Jan, ul. Reymonta 10/238, 01-842 Warszawa
26. O. Łuniewski Jarosław OSPPE, ul. Kordeckiego 2, 42-225 Częstochowa
27. ks. Mędała Stanisław CM, ul. Krakowskie Przedmieście 3, 00-147 Warszawa
28. O. Magda Michał SVD, Kolonia 19, 14—520 Pieniężno
29. Nawrot Marek, ul. Cecylii 12/3, 03-524 Warszawa (Fundacja Misyjna Świeckich)
30. ks. Ołów Antoni, ul. Konstytucji 3 Maja 7 m 13, 18-400 Łomża
31. ks. Ordon Hubert SDS, ul. Junoszy 7, 20-057 Lublin
32. ks. Ostaszewski Andrzej, ul. Dworcowa 25, Łomża

33. Piekarz Danuta, ul. Lubelska 13/34, 30-003 Kraków
34. ks. Pisarek Stanisław, ul. Gen. Zajączka 2, 40-050 Katowice
35. ks. Poniży Bogdan, ul. Krasińskiego 11/2, 60-830 Poznań
36. ks. Pytel Jan Kanty, ul. Skarbka 23, 60-348 Poznań
37. ks. Rafiński Grzegorz, ul. Cystersów 15, 20-330 Gdańsk — Oliwa
38. ks. Rakocy Waldemar CM, ul. Stradom 4, 31-058 Kraków
39. ks. Rubinkiewicz Ryszard SDB, ul. Kalinowszczyzna 3, 20-126 Lublin
40. ks. Rumianek Ryszard, ul. Dewajtis 3, 01-815 Warszawa
41. bp Samsel Edward, ul. Kościuszki 16, 19-300 Elk
42. ks. Sieg Franciszek SJ, ul. Rakowiecka 61, 02-532 Warszawa
43. ks. Skoczylas Henryk CSMA, ul. Kazimierza Wielkiego 95a, 30-074 Kraków
44. ks. Stachowiak Lech, ul. Ks. Skorupki 1a, 90-458 Łódź
45. ks. Strzelecki Stanisław, ul. B. Chrobrego 10/65, 15-057 Białystok
46. ks. Sulowski Julian SJ., ul. Rakowicka 61, 02-532 Warszawa
47. ks. Szymanek Edward TChr, ul. Panny Maryi 4, 61-120 Poznań
48. ks. Tronina Antoni, ul. św. Barbary 41, 42-200 Częstochowa
49. ks. Włodarczyk Stanisław, ul. św. Barbary 43, 42-200 Częstochowa
50. ks. Warzecha Julian SAC, ul. Kilińskiego 20, 05-850 Ożarów Mazowiecki
51. ks. Wodecki Bernard SVD, Kolonia 19, 14-520 Pieniężno
52. Wojciechowski Michał, ul. Królewicza Jakuba 13/2, 02-956 Warszawa
53. ks. Wolniewicz Marian, ul. Mieszka I 9, 61-109 Poznań
54. ks. Załęski Jan, ul. Ostrobramska 72, 04-175 Warszawa
55. ks. Zawiszewski Edward, pl. Mariacki 7, 83-130 Pelplin
56. ks. Żukowski Henryk, ul. Warszawska 46, 15-077 Białystok

Ks. Stanisław Bajko SJ

SESJA POŚWIĘCONA KS. J. WUJKOWI W WĄGROWCU (1991)

Rodziny Wągrowiec uczcił 450. rocznicę urodzin ks. Jakuba Wujka uroczystą sesją popularno-naukową, dnia 9 listopada 1991 r., nt. *Biblia ks. Jakuba Wujka w kulturze polskiej*. Organizatorami uroczystości był trójosobowy komitet w składzie burmistrz miasta — mgr filozofii Janusz Muszyński, absolwent KUL-u, miejscowy proboszcz ks. prałat Eliodor Grabiesa oraz kustosz Muzeum Regionalnego — mgr Leokadia Grajkowska.

Uroczystemu posiedzeniu sesji przewodniczył burmistrz. Obrady zaś odbywały się w sali miejscowego ratusza.

Podczas sesji z referatami wystąpili: ks. dr Marian Aleksandrowicz (Gniezno) obszernie przedstawiając działalność ks. Jakuba Wujka na tle epoki, w której przypadło mu żyć i dokonać wiekopomnego dzieła. Ks. prof. dr hab. Marian Wolniewicz (Poznań) ciepło i bardzo interesująco mówił o samym przekładzie tekstu biblijnego ks. Jakuba Wujka, urastającego do cennego zabytku języka ojczystego. Dr Katarzyna Meller (Poznań) zarysowała w swoim wystąpieniu bardzo obrazowo i z dużą swadą zakres wpływów języka Biblii ks. Wujka w literaturze i kulturze polskiej.

W godzinach popołudniowych zwiedzano w mieście miejsca związane z osobą wielkiego tłumacza ksiąg natchnionych. Ogłoszono również wy-